

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ЈНУ ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
„КРСТЕ МИСИРКОВ“ – СКОПЈЕ
ул. „Григор Прличев“, бр. 5, 1000 Скопје, Р Македонија
Централа: +389 2 3114 733 телефон/факс.: +389 2 3 222 225
Електронска адреса: kontakt@imj.ukim.edu.mk
Веб-страница: www.imj.ukim.edu.mk

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК – ИЗВОР НА ФИЛОЛОШКИ И НА КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

Скопје, 2020

Редакција

д-р Елена Јованова-Грујовска, н. сов./ред. проф. (директор на Институтот)

д-р Лидија Тантуровска, н. сов./ред. проф. (претседател на Одборот)

д-р Катица Трајкова, н. сов./ред. проф. (секретар)

д-р Мери Цубалевска, н. сов./ред. проф.

д-р Елена Стоевска-Денчова, н. сов./ред. проф.

д-р Лилјана Макаријоска, н. сов./ред. проф.

д-р Веселинка Лаброска, н. сов./ред. проф.

д-р Мери Јосифоска, в. н. сор./вонр. проф.

д-р Снежана Петрова-Џамбазова, в. н. сор./вонр. проф.

акад. Јан Соколовски (Вроцлав)

д-р Бранко Тошовиќ (Грац)

д-р Емине Инанир (Истанбул)

д-р Вера Смоле (Љубљана)

д-р Жарко Бошњаковиќ (Нови Сад)

д-р Наталија Бороникова (Перм)

д-р Ален Калајџија (Сараево)

д-р Станислав Станковиќ (Косовска Митровица)

д-р Борјана Прошев-Оливер (Загреб)

Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција „Македонскиот јазик – извор на филолошки и на културолошки истражувања“, одржана на 13 и на 14 ноември 2019 година во рамките на Отворените денови на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

811.163.3(082)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција "Македонскиот јазик - извор на филолошки и на културолошки истражувања" (2019 ; [Скопје])

Македонскиот јазик - извор на филолошки и на културолошки истражувања : [зборник на трудови] / Меѓународна научна конференција "Македонскиот јазик - извор на филолошки и на културолошки истражувања" (13 и 14 ноември 2019 година) ; [главен и одговорен уредник Лидија Тантуровска]. - Скопје : Институт за македонски јазик "Крсте Мисирков", 2020. - 402 стр. : илустр. ; 24 см

Фусноти кон текстот. - Summary. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-220-069-9

а) Македонски јазик -- Зборници

COBISS.MK-ID 52167173

© Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје, 2020

Сите права за ова издание се заштитени со закон. Забрането е копирање, умножување и објавување делови или на целото издание во печатените и во електронските средства за јавно информирање, или друг вид јавна употреба или изведба, без согласност на авторот или на издавачот.

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК – ИЗВОР НА ФИЛОЛОШКИ
И НА КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

Меѓународна научна конференција
„Македонскиот јазик – извор на филолошки
и на културолошки истражувања“
(13 и 14 ноември 2019 година)

Скопје, 2020

СОДРЖИНА

Борче Арсов	
ПРЕГЛЕД НА НАЈЧЕСТИТЕ ГЛАГОЛСКИ ФОРМИ ЗА ИЗРАЗУВАЊЕ НА МИНАТОСТА ВО ПРВИТЕ ПРЕВОДИ НА НОВИОТ ЗАВЕТ НА СОВРЕМЕН МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК НАПИШАНИ СО ГРЧКО ПИСМО.....	11
Мар’јана Барчук-Галик	
КОНЦЕПТ “ВБОЛВАЉНИК” У СЛОВ’ЈАНСКИХ МОВАХ: ПОРОВНЯЉНО-ТИПОЛОГЧНИЙ АСПЕКТ	25
Родна Величковска	
МУЗИЧКИОТ ЈАЗИК НА ЕДЕН ОД БАЛАДНИТЕ МОТИВИ ВО МАКЕДОНСКОТО ТРАДИЦИОНАЛНО НАРОДНО ПЕЕЊЕ.....	39
Снежана Велковска	
ОНОМАТОПЕЈАТА И ФРАЗЕОЛОГИЈАТА.....	53
Бранислав Геразов, Веселинка Лаброска, Ирена Савицка	
ИЗРАЗУВАЊЕ НА ЛИНГВИСТИЧКИТЕ ФУНКЦИИ ПРЕКУ ИНТОНАЦИЈАТА ВО СОВРЕМЕНИОТ МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК	59
Татјана Гочкова-Стојановска, Елизабета Бандиловска	
МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО НЕМАЈЧИН И СТЕПЕНОТ НА УСВОЕНОСТ НА ЈАЗИЧНИТЕ ЗНАЕЊА	71
Марија Гркова	
УСВОЕНОСТА НА ГЛАГОЛСКИОТ СИСТЕМ ВО ПРЕДМЕТНАТА НАСТАВА (КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ВО ШТИПСКО)	77
Сашка Грујовска-Миланова	
ЗА УПОТРЕБАТА НА ГЛАГОЛСКИТЕ ВРЕМИЊА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ПРИ РАСКАЖУВАЊЕТО СО НОВИ...	93
Александра Ѓуркова	
МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО ЈАВНАТА СФЕРА – ЈАЗИЧНИ И ИДЕНТИТЕТСКИ КРИЗИ ВО МАКЕДОНИЈА	103
Светлана Давкова-Ѓоргиева	
ОД ДИЈАЛЕКТНАТА ЛЕКСИКА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	117

<p>Јасминка Делова-Силјанова ФРАЗЕМИ СО КОМПОНЕНТА НОКОТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ЧЕШКИОТ ЈАЗИК</p>	125
<p>Кристина Димовска ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА ПРЕВЕДУВАЊЕТО „ПОМОРЈАНСКА“ ТЕРМИНОЛОГИЈА НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ...</p>	131
<p>Васил Дрвошанов ИМЕНУВАЊАТА НА <i>БАЧИЛОТО</i> ВО МАКЕДОНСКИТЕ ГОВОРИ.....</p>	141
<p>Виолета Јанушева МНОЖИНАТА НА ИМЕНКИТЕ ШТО СЕ УПОТРЕБУВААТ САМО ВО ЕДНИНА ВО МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК.....</p>	149
<p>Елена Јованова-Грујовска, Елизабета Кузмановска МЕСТОТО НА ЕКСПРЕСИВНАТА ЛЕКСИКА ВО ИНФОРМАТИВНИТЕ ЕМИСИИ НА ЕЛЕКТРОНСКИТЕ МЕДИУМИ</p>	161
<p>Надежда Јовић ЛЕКСИЧКИ СЛОЈЕВИ У <i>ХИЛАНДАРСКОМ МЕДИЦИНСКОМ КОДЕКСУ</i> (ПРЕПИС XVI ВЕК)</p>	167
<p>Мери Јосифовска СОПСТВЕНИТЕ ИМИЊА ВО РОМАНОТ ЗА ДЕЦА „ГОЛЕМИ И МАЛИ“ ОД БОШКО СМАКОСКИ.....</p>	177
<p>Бобан Карапејовски, Марија Пандева ДИРЕКТНОТО КАЖУВАЊЕ СО МИНАТО НЕОПРЕДЕЛЕНО ВРЕМЕ (врз материјали од творештвото на Блаже Конески)</p>	183
<p>Масіеј Кавка КОНЦЕПТОТ <i>ТАТКОВИНА</i> ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....</p>	193
<p>Јана Кузманова ПРЕТСТАВУВАЊЕ НА ГРАМАТИЧКИТЕ КОНСТРУКЦИИ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ПРЕКУ КОНТЕКСТНО-СЛОБОДНИ ГРАМАТИКИ И ПРИМЕНИ.....</p>	199
<p>Лилјана Макаријоска, Бисера Павлеска-Георгиевска ЛЕКСИЧКАТА СИНОНИМИЈА ВО СРЕДНОВЕКОВНИТЕ МОЛИТВЕНИЦИ</p>	207

Лилјана Макаријоска, Мери Цубалевска ЛЕКСИКАТА ВО ТВОРЕШТВОТО НА ИВАН ЧАПОВСКИ	223
Јордана Марковиќ НОМИНАЦИЈА УЧЕСНИКА У СВАДБЕНИМ ОБИЧАЈИМА У СРПСКОМ И МАКЕДОНСКОМ ЈЕЗИКУ	235
Наташа Миланов О ПОЛИСЕМИЧНИМ ГЛАГОЛИМА КОЈИМА СЕ ПРИМАРНО ОЗНАЧАВА ПЕРЦЕПЦИЈА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – СТАЊЕ У ДЕСКРИПТИВНОМ РЕЧНИКУ И САВРЕМЕНОМ ЈЕЗИКУ	253
Емил Ниами ТИ VS. ВИЕ – ЕТИКЕЦИЈАТА ПРИ КОМУНИКАЦИЈАТА ВО СОВРЕМЕНОТО МАКЕДОНСКО ОПШТЕСТВО	263
Билјана Никовска МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА ИМИЊАТА НА ЛИКОВИТЕ НА БИАТРИКС ПОТЕР	269
Виолета Николовска ЈАЗИЧНА (НЕ)ПИСМЕНОСТ	279
Димитар Пандев ЈАЗИЧНИТЕ ЗАЛОЖБИ НА КОДИФИКАТОРИТЕ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	289
Искра Пановска-Димкова АКЦЕНТСКИТЕ ЦЕЛОСТИ ОД ДВА ПОЛНОЗНАЧНИ ЗБОРА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК.....	303
Катерина Петровска-Кузманова ЗАСТАПЕНОСТА НА ИСТРАЖУВАЊАТА ЗА ЈАЗИКОТ ВО СПИСАНИЕТО „МАКЕДОНСКИ ФОЛКЛОР“	313
Снежана Петрова-Џамбазова КАТЕГОРИЈАТА ВИД ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И СОВРЕМЕНАТА УПОТРЕБА НА ВИДСКИТЕ ПАРОВИ ВО МЕДИУМИТЕ.....	325

Милица Стојановић СЕМАНТИКА ГЛАГОЛА СА ПОЧЕТНИМ МОРФЕМСКИМ СЕГМЕНТОМ <i>ОБЕЗ-</i> У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	331
Вера Стојчевска-Антиќ СЛОВЕНСКОТО РАКОПИСНО НАСЛЕДСТВО ОДРАЗЕНО ВО ПОВЕЌЕ РАЗНОРОДНИ ТЕКСТОВИ	343
Лидија Тантуровска НЕШТО ЗА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ПО ПРЕДМЕТОТ МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ДРУГИТЕ ЗАЕДНИЦИ (ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ) – размислувања и предлози	351
Ленка Татаровска СУШТИНАТА НА ЈАЗИКОТ ВО СВЕТОТ НА МАРКО ЦЕПЕНКОВ	357
Марија Томанова ЗНАЧАЈ МАКЕДОНСКОГ ЈЕЗИКА У 21. ВЕКУ (Измеѓу чекића и наковња)	365
Alen Kalajdžija BOSANSKE BLASFEMIČNE RIJEČI I IZRAZI PREMA RAZUMIJEVANJU ABDULVEHABA ŽEPČEVIJE ILHAMIJE U DJELU <i>TUHFETUL-MUSALLIN</i> <i>VE ZUBDETUL-HAŠ'IN</i>	375
Tomislav Longinović JEZIK I NACIJA: OD IDENTITETA DO APSURDA	385
Maria Stryszewska PRZYMIOTNIKI OD NAZW BOTANICZNYCH W JĘZYKU POLSKIM, MACEDOŃSKIM I ROSYJSKIM	389

Виолета ЈАНУШЕВА
Универзитет „Св. Климент Охридски“
Педагошки факултет – Битола
Битола

МНОЖИНАТА НА ИМЕНКИТЕ ШТО СЕ УПОТРЕБУВААТ САМО ВО ЕДНИНА ВО МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

Апстракт: Во Толковниот речник на македонскиот јазик се забележуваат голем број именки што се наведени само со еднинска форма и што, според тоа, не треба да се употребуваат во множина. Сепак, усната и пишаната практика покажуваат дека овие именки, многу често, се употребуваат со множинската форма. Оттука, предмет на трудот се множинските форми на именките што имаат само еднинска форма, а целта на трудот е да се анализираат тие од гледна точка на нивното значење. Популацијата ја претставуваат именките што се употребуваат само во еднина, наведени во ТРМЈ (2003 – 2014), а примерокот го претставуваат поголем број од нив. Множинските форми на овие именки се засведочени во голем број електронски извори. Од методите за обработка на податоците и донесување на заклучоци се користат анализа, синтеза и компарација. Истражувањето покажува дека во однос на значењето, се izdelуваат неколку групи множински форми од именките што се употребуваат само во еднина, и тоа: множински форми што не изразуваат вистинско бројно значење, множински форми што означуваат разни сорти или видови, множински форми што се потпираат на значењето на други именки кои имаат еднинска форма и кои образуваат регуларна множина и др.

Клучни зборови: еднина, множина, македонски јазик.

1. Вовед. Во Толковниот речник на македонскиот јазик (2003 – 2014) се забележуваат голем број именки што се дадени само со еднинска форма, а тоа значи дека не треба да се употребуваат тие со својата множинска форма. Сепак, во усната и пишаната практика, голем број од овие именки се употребуваат со својата множинска форма, што е во спротивност со јазичната норма и што се одразува и на морфосинтаксичко рамниште при согласувањето на именските групи, а тоа, пак, го отвора прашањето за согласувањето по број во македонскиот јазик. Оттука, предмет на испитување во трудот се токму овие именки.

2. Преглед на литературата во областа. Множинските форми на именките што според Речникот треба да се употребуваат во еднина не се многу испитувани во македонскиот јазик. На оваа појава прв укажува Конески (2004:

219–224), кој разгледувајќи ја категоријата број кај именките, заклучува дека лексичкото значење е пресудно во однос на тоа дали именката ќе ги има двата броја и наведува примери за именки што се употребуваат само со еднинска форма, и тоа: а) голем број апстрактни именки не образуваат множина: *социјализам, рамнојправност, единство* и сл.; б) материјалните именки не образуваат множина во вистинска смисла на зборот: *сено, злато* и сл. и ако се употребат во множина означуваат видови или сорти од дадената материја: *вина*, повеќекратно земање на таа материја во некој процес: *води*, нејзина обилност: *снегови* или распределеност на повеќе места: *градови*; в) збирните именки: *учиштелство, челад, народ* и сл. кои образуваат множина со друго значење; г) именките што завршуваат на *-ец, -енце*: *листец, ѓејленце* и сл.; д) именките од типот *мрак, зора* и сл. кои со множинските форми означуваат некако потсилување. Бојковска и соработниците (1998: 97) множинските форми на именките што по правило се употребуваат во еднина ги третираат како исклучоци, дополнувајќи дека некои од нив може да означуваат и количество, а ја откриваат можноста за употреба на множински форми и кај дел од апстрактните именки кога тие не се употребени во своето основно значење. Од друга страна, Јанушева (2017: 51–52) истакнува дека голем број апстрактни именки во своето основно значење имаат множински форми. На пример, треба да се почитуваат човековите *права и слободи* > право на глас, право на сопствено мислење, право на вработување, право на избор, право на еднаков третман, право на брак или слобода на изразување, слобода за собирање и здружување, слобода за изразување на своите убедувања. Таа укажува дека денес, бројот на множинските форми од именките што во ТРМЈ се регистрирани само со еднинска форма, е сè поголем: *амнестији, абдикации, баџажи, банкротство, ведрини, верности, ганџрени, геноциди, дивини, демографији, евиденции, еволуции, жишелства*.

3. Методологија на истражувањето. Ова истражување има описен карактер. Популацијата ја претставуваат именките што се употребуваат само во еднина, наведени во ТРМЈ (2003 – 2014), а примерокот го претставуваат голем број од нив. Примерите за множинските форми на овие именки се ексцерпирани од новинарски статии во голем број електронски извори, сите од 2019 г. Од методите за обработка на податоците и донесување на заклучоци се користат анализа, синтеза и компарација.

4. Резултати дискусија. Во продолжение, следуваат резултатите од истражувањето. Истражувањето покажува дека во однос на значењето, се izdelуваат неколку групи множински форми од именките што имаат само еднинска форма, и тоа:

4.1. Множински форми што не изразуваат вистинско бројно значење. Во оваа група се јавуваат множински форми што означуваат: **а)** обилност на материјата: *ајвари; калови; најлони; ѓинџури; ѓомфрији*; **б)** повеќекратност на процесот: *кивавици*: есенски (Стојановска, 2.10.); **в)** одредено засилување: *зори*: од рани зори; *жешијини; мразови; мрачнини*: ги просветлуваат нашите

нохристијански винички, антички; **к**) начинот на обработка на податоците: *ѝросеци*: во статистиката. Одделни именки од оваа група означуваат количество: *воѝки*: 65 вотки (17.5.); *кафиња*; *квасеци* (пакување); *ѝандишиѝани* (едно тесто); *ѝомфриѝи* (порција) (1.11.); *ѝразови* (плод); *ѝаишканаѝи* (плод); *ѝараѝури*; *цвекла* (плод). Други примери од оваа група во екскерпираниот материјал: *алуминиуми*, *асфалѝи*, *ѝсихоѝераѝи*, *хиѝовиѝаминози*, *хиѝервиѝаминози*, *хиѝерѝензи*, *хиѝоѝликеми*, *хиѝохондри*, *холесѝероли*, *храни*.

4.3. Множински форми што се потпираат на значењето на други именки кои имаат еднинска форма и кои образуваат регуларна множина и др. Во оваа група спаѓаат следните множински форми: *аболиѝи* = одлуки/барања за помилување (документи): Со давањето аболиѝи (5.12.), - Поднесени нови аболиѝи (8.4.); *акѝиви* = финансиски средства/фабрики: финансиските активи на македонските граѓани пораснале (28.2.), ги продава своите европски активи (2.7.); *алименѝаѝи* = пари за издршка: неплатени, бројни (4.3.); *амнесѝи* = одлуки/барања за укинување казна (документи): Сите амнесѝи за (9.7.); нови (18.3.), поднесени; *аѝсѝиненѝи* = отсуства: со повремени апстиненѝи од фудбалските терени (26.5.); *арбиѝражи* = пресуди: X арбитражи против Македонија; *афирмаѝи* = позитивни мисли (17.7.); *бизниси* = дејности: малите (21.6.), големите, успешни, пропаднати, семејни, профитабилни, приватни, подинамични, развиени; *бронзи* = медали од бронза/бронзени предмети: три бронзи освоија македонските средношколци (И. И. В., 2.9.), македонски; *бумови* = успеси: технолошки (Поповска, 25.1.), кредитни, инвестициски, економски, градежни; *водосѝои* = висини на водата: пониски водостои на дел од реките (27.8.), ниски, високи; *дијаѝносѝиѝи* = методи/дијагнози: навремени, инвазивни, двете, итни, различни, утврдува голем број дијагностиѝи; *дисконѝинуиѝеѝи* = прекини: дисконтинуитети во нашата историја (Грчев, 27.7.); *еволуѝи* = новини: Ферари ќе има неколку мали еволуѝи за време на француското гранд при како дел од постојниот развоен план (19.6.); *едукаѝи* = обуки и работилници: голем број, низа (1.3., 16.4., 5.8.); *ембарѝа* = забрани: економските (3.9.); *злаѝи* = златни медали: нови три злата за САД (1.10.), две злата (10.2.); *зодијаѝи* = знаци: Ужасен почеток на неделата ќе имаат овие три зодијаѝи (nmd-zdravje.com); *иденѝиѝеѝи* = имиња и презимиња на лицата: најде дрога кај шест лица: Познати се нивните идентитети (2.8.); *иднини* = текови, правци, насоки: заеднички (Михајловска-Василевска, 4.9.); можните иднини на овие вредни архитектонски градби (7.2.); *инсуфициенѝи* = слабости: разни владејачки инсуфициенѝи (Орданоски, 6.6.); *јурисдикѝи* = области, држави: признаени (27.9.), црна листа на некооперативни јурисдикѝи (5.10.), даночни (Димовска, 11.9.), странски, тајни, офшор, повеќе, таинствени, седум; *калдрми* = улици со калдрма: скопските калдрми (Јордановска, 3.5.); *канализаѝи* = системи, мрежи од цевки за одвод: проекти за водоводи и канализаѝи (10.9.), 400 километри водоводи и канализаѝи (29.9.), ќе добијат канализаѝи (24.6.); *каѝѝулаѝи* = порази/неуспеси: да ниже капитулации (13.1.), тие се навикнати на капитулации (28.4.), една од низата

капитулации на оваа власт (10.6.); *квадрајџури* = површини или станови: Понуда на квадратури од 37 м² до 108 м², помали (14.2.); *керамики* = садови од керамика: украсни керамики, изложба на керамики; *кирејџажи* = абортуси (Јовановски, 19.4.); *колаборации* = заеднички активности: да иницираме колаборации помеѓу артистите (21.6.), сними дует со Тони Зен и Слаткар, двете колаборации се преставени со видеозаписи (11.6.); *колајси* = несвестици: зголемен број (9.8.), осум (4.7.); *компензации* = отштети/надоместоци: ќе бара компензации од Западот (18.3.), екстремни; *конекции* = врски/дестинации: имал конекции со (Илијев, 10.2.), да помогне со своите конекции во европската десница за интеграција на РСМ во ЕУ (4.9.); нови конекции; *легализации* = дозволи/барања за градба: се проверуваат сите легализации (5.8.); одобрила 29.000 легализации на диви градби (6.8.); *лекџири* = книги: изборни лектури (27.2.), список со лектури (Стефанова, 28.2.); *моќи* = сили, способности: натприродни (16.11.), чудни (20.10.), супермоќи (7.5.); *музика* = мелодии: топ 5 музика од сериј (1.2.); *надзори* = контроли: инспекциски (МО); вонредни инспекциски (24.1.), засилени (8.11.), вкупно 1.969 (8.11.); *најлони* = најлонски кеси (25.5.); *најредоци* = успеси: најновите (23.9.); недоволните (30.8.); бројни (13.6.); значителни (Разави, 13.9.); *ориентации* = насоки: вредносни, кариерни; *панорами* = глетки/погледи/фотографии од височина: најубавите (22.7.), панорами од Месечината (18.7.); *партиципации* = износи: покачени партиципации за поддршка на домашни и странски инвестиции, намалени, мали, високи, скапи (19.11.); *партиципации* = заеднички активности: Партнерствата се кооперативни проекти (Национална агенција); Инклузивни партнерства во општините (Општина Велес, институционални, за развој на мали претпријатија, стратешки, нови, економски, трилатерални, креативни, можните политички, трајни, воени, силни, долгорочни, ефективни, меѓусекторски партнерства за одржлив развој (29.1), јавно-приватни партнерства во здравствениот систем (29.3.); *печива* = печени производи од тесто: превкусни, интегрални, бели, разни; *планктони* = ситни организми: ќе снема планктони, па ќе снема некои суштества што се хранат со планктони (1.10.); *пласмани* = освоени места во натпревар: Најдобрите македонски пласмани (Илковски, 4.11.), три пласмани во низа (Горѓиевски, 5.5.); *пласмани* = продажби: активности на Владата во обезбедувањето пласмани на земјоделските производи (Влада, 27.6); *пластики* = козметички хируршки зафати/пластични предмети: призна дека правел „пластики“ (12.4.); *плејофови* = натпревари: ВАР системот да биде инсталиран и за сите плејофови за пласман на ЕП (Р. Е., 4.12.); *поведенија* = начини на однесување: политички, криминални, родителски, неприфатливи, штетни, општоприфатени, девијантни, екстремни, вообичаени; *поднебја* = краевии/земји: тропските (Младеновска, 30.4.), жешки, различни, тмурни, скандинавски, потопли; *популации* = групи луѓе како предмет на испитување: децата од ранливи популации (Богоевска, 29.9.), некои, мали, автохтони, големи, други, загроени, европски, ризични, ранливи, маргинализирани; *практики* = начини на работење: наставни, добри, земјоделски, ревизорски, европски, светски, еколошки, политички, деловни, одржливи; *практики* = обичаи/навики: лошите практики на нетранспарентно

отпуштање новинари; *ираќиџики* = најдобри примери од практиката: училишни, земјоделски; *ираќиџики* = постапки: да се промовираат практиките за антикорупција, иновативни, позитивни, коруптивни, расистички; *иревенџиви* = мерки: Ако овие превентиви не ја отстранат болката (Трајковска-Јакимовска, 26.9.); *иризуџи* = карактеристики: етнички, блуз, еротски, бразилски, социјални, лични, балкански, ориентални, фолклорни; *иринови* = нови играчи: три иринови во Реал Мадрид (29.5.); *ириноси* = приходи: помали (Таневски, 21.10.), рекордни, високи, зголемени, катастрофални, подобри, остварени, максимални, намалени; *ироблемаџики* = проблеми: ветеринарно-здравствени, црковни, специфични, круцијални; *иросеџи* = просечни оценки: минатогодишните просеџи за јануари; *иросјериџеџи* = успеси: демократски, економските (26.1.); *ироџоколи* = начини на постапување: интернет, мрежни, за постапување во случај на семејно насилство, за унапредување на локалните механизми за заштита, најсовремени, светски, безбедносните (25.9.), дипломатски, нови протоколи за спинална анестезија; *расколи* = проблеми: сериозни (20.1.), серија; *расјови/расјеџи* = успеси: тие (29.6.), најголемите, највисоките, солидни, сериозни, многу, невидени, различни; *симбиози* = врски: симбиози на политички партии со новинарски куќи; *симболики* = симболи: десет скриени; *скејси/скејџици* = недоумици/двојби/сомнежи: сите, одредени; *смоџови* = гасови/чадови: лондонски, најгустите, зимски; *соработџики* = заеднички активности: нови (7.2.), меѓународни, дуетски, славни; *сребра* = сребрени медали; *сиџариџови* = почетоци: најбрутални фудбалски, најдобрите пет лизгачки, десет успешни дефанзивни, еден од најлошите, најлоши хорор; *сиџриџиџи* = еротски танцови: 10 најдобри; *сиџерлаџиви* = најубави зборови: X со суперлативи, не штеди суперлативи за; *сиџермени* = лица во облеката на Супермен: (12.12.), 867; *сиџсиџиџиџи* = замени: клучни, синтетички, аминокиселински, можни; *џаџковини* = родни земји: две (27.11.), своите, наши; *џвореџиџа* = дела: неговите (2.9.), разни видови, аудиовизуелни, нивните; *џексиџили* = ткаенини: домашни, прекрасни; *џемаџики* = теми: актуелни, поведри, женски, верски, поинтересни, различни; *џеракоџи* = предмети од глина: уникатни, мали; *џерџиџи* = начини: светски, западни, индиски; *џерџеџи* = мелодии од тројца исполнувачи; *џефлони* = садови од тефлон: 10 мали; *универџуми* = светови: паралелните; *учиноџи* = ефекти/резултати: создавање, вкупните; *фаќиџоџраџи* = факти: вакви, сувопарни; *фалшеџи* = грешки: безбројните, сите; *фаниџасџики* = филмови со фантастична тематика: најдобрите (1.11.); *фаџаморџани* = илузии: своите; *фиџаска* = неуспеси/порази: колку; *хемиџи* = производи што содржат штетни супстанции/лекови: не давајте им на децата хемиџи, Некогаш се готвело здраво, не се користеле хемиџи; *хендиџеџи* = пречки/недостатоци/тешкотии: своите, серијата хендиџеџи со кои се соочи националниот тим во подготвителниот период; *холоџаусџи* = масовни убиства: разни, идни; *хосџиџализаџи* = пациенти: зголемен број, 6.500, Статистичките податоци посочуваат дека вакцинацијата против инфлуенца превенирала 109.000 хоспитализации (19.12); *хранарини* = надоместоци за храна: неисплатените плати и хранарини на рударите (11.9); *џинџиџи* = џинични зборови: груби (20.10.); *чеџоморџиџа* = убиства на деца: повеќе, трите, седум;

йомори = уништувања: најголемите помори на животни; *йой̆смев* = исмејувања; *й̆рекоманди* = прераспределби (20.3); *й̆рий̆вор* = лишувања од слобода: притвори (5.12.), паднаа првите притвори, има основи за нови притвори, притвори за, куќните притвори на (8.2.), судот одлучува за притвори за обвинетите, моите соработници добија притвори; *й̆рој̆екции* = фаворизирања (12.2.); *рай̆ификации* = потврдувања: Собранието донесе неколку закони и ратификации, закони за ратификации на меѓувладини договори; *рӗгулации* = уредувања: Спроведено е чистење канавки и регулации на долови (Белешковска, 12.3.), нови, законските, увозно-извозни, крипторегулации; *редис̆трибуции* = пренасочувања: редистрибуции на заработката од прелетувањето на цивилните летови (Иванова, 6.5.); *резйгнации* = помирувања: поради резигнации со блокадата (30.1.); *реконс̆тркции* = обновувања: Направивме обнови и реконструкции во (28.12.), инвестиции за реконструкции, реконструкции на фекални и атмосферски канализации и на детски игралишта, ефикасни, брзи и квалитетни, серија, нови, значајни, темелни; *рехабилитации* = заздравувања/обновувања: физикална терапија и рехабилитации, рехабилитации на патишта, 30 други рехабилитации во земјава, какви рехабилитации да се прават (6.11.), се изведуваат, тендерски постапки за над 15 рехабилитации, рехабилитации на повеќе државни патишта; *сечи* = сечења: масовните; *шверцови* = недозволените тргувања: организираните шверцови на нафта и цигари, имотот е купен од црни пари добиени од разни шверцови, Миграционата криза стана плодна средина во која напредуваше трговијата со луѓе и шверцови; *шп̆ионажи* = доставување на важни податоци: Дваесет и првиот век е век на информации, а со тоа и на шпионажи, дипломатски, балкански, на народот не му требаат шпионажи. Други примери од оваа група во ексцерпираниот материјал се: *зас̆иои*, *ком̆пром̆иции*, *рей̆уции*, *рес̆ирации*, *с̆рин̆иови*, *сус̆ензии*, *й̆оксикации*, *й̆олеранции*, *узур̆ации*, *фаворизации*, *х̆иокриси*.

Од анализата се гледа дека, барем во однос на ексцерпираниот материјал, е најмал бројот на именките што во множина не изразуваат вистинско бројно значење. Но треба да се нагласи дека бројот на овие именки во секојдневните интеракции на зборувачите е многу поголем, особено со значењето „одредено засилување“: *з̆ладови*, *й̆есоци*, *лўини*, итн. Одделни множински форми се забележуваат и во ТРМЈ, но, како што наведува и Конески (2004), само од контекстот може да се види дали тие имаат вистинско бројно значење или не, сп.: *од рани зорум сум с̆анан̆а vs две зори сум й̆речекал на нозе* (Конески 2004: 223). Многу поголем е бројот на именките што со множинската форма изразуваат видови/сорти или количество. Од множинските форми на овие именки произлегуваат одредени дилеми. Ако тргнеме од ставот на Конески (2004: 219–224) кој наведува примери за употреба на множински форми од одредени именки што се употребуваат само во единиска форма јасно е дека се признава дека дел од овие именки може да се јават во множинска форма, но дека или не означуваат вистинска множина или, пак, означуваат видови или сорти, а според Бојковска и соработниците (1998) и количество. Ексцерпираниите примери, но и многу други од секојдневната јазична практика, како: *з̆ризови*, *целери*, *овеси*, 156

хелди, итн. покажуваат дека е поверојатно овие примери да не се третираат како исклучоци зашто откако е регистрирана оваа појава до денес бројот на овие именки е сè поголем. Причината за зголемувањето на употребата на дел од множинските форми на овие именки, можеби треба да се бара во тоа што Дигиталниот речник на македонскиот јазик дава множински форми од голем број именки што во Толковниот речник се регистрирани само како едински, на пример, во Дигиталниот речник со множинска форма се наведени именките *парафин*, *пеницилин*, *смола*, *ионик*, *челик*, *цвекло*. Множинските форми од именките што означуваат видови/сорти и количество се дискутабилни во однос на согласувањето, а особено ако пред нив се употреби множинската форма *видови* зашто во јазичната практика се среќаваат различни примери: *видови вино* и *видови вина*, *видови анестезија* и *видови анестезии* и сл. Оттука, останува отворено прашањето за тоа дали, во овој случај, се дозволува двојно согласување. Треба уште да се истакне дека одделни множинските форми што имаат значење „засилување“, во зависност од контекстот може да се јават и со значењето видови/сорти или количество. На пример, *ајвари* (видови) и *ајвари* (засилување на изразот).

Од анализата се гледа дека најголем број множински форми од овие именки се оние кои се потпираат на значењето на други именки кои имаат регуларни множински форми. Нивната употреба е во спротивност со единската форма со која се наведени во Толковниот речник, па, според тоа, тие не треба да се допуштаат во јазичната практика. На пример, одделни множински форми, особено оние што се однесуваат на ИКТ, но и други, се преземени директно од англискиот јазик, во кој тие имаат множинска форма, па нивната употреба доведува до неприродност во изразот: Нови *функционалности* на системот за електронско банкарство, Широкиот спектар на *функционалности* овозможува, континуирано воведува нови *функционалности* на мобилната апликација „Мојот А1“, Нови *функционалности* на веб сајтот на ФЗОМ, Facebook наскоро ќе ги воведат новите *функционалности* на популарната опција Like итн. Наместо функционалности, едноставно може да се употреби домашниот збор можности. Оваа неприродност, па, дури и нејасност на реченицата особено се забележува во употребата на множинската форма *љубовијистива* (еднина љубопитство: силна желба да се научи или да се дознае нешто): *Прејходно на прес-конференција прејседателот на авиокомпанијата Вулинџ ја откри најнајтајното за едно од најголемите љубовијистива во врска со домој на Лионел Меси во Барселона (9.11.) и Но јоујорниите јавници ќе наидат на избилство од културни љубовијистива и стираси кон убавата храна (22.10)*. Во голем број електронски речници на англиски јазик (Merriam-Webster Dictionary, Cambridge Dictionary, Collins English Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English), се наоѓа потврда на тоа дека именките *functionality* (функционалност) и *curiosity* (љубопитство) имаат множински форми *functionalities* и *curiosities*. Понатаму, некои именки како *конзулиум*, со значење состаноци на лекари за утврдување на дијагнозата и лекување на болниот, употребени во множина развиваат и ново значење, кое сè почесто се употребува наместо основното, па оттука се можни и двојни интерпретации. На пример, од реченицата *Стиајкајиа*

на усѐх во лекувањето канцер се подобрува преку конзилиуми составени од сѝрана на сѝецијалистѝи кои се занимаваат со лекување на пациенти кои имаат канцер (Систина) се гледа дека множинската форма конзилиуми добива значење *групи*. Исто така, реченицата може да има двојна интерпретација, и тоа: *конзилиуми* = групи во кои има специјалисти за канцер и *конзилиуми* = групи кои се составени од други специјалисти за канцер, што го отежнува разбирањето на пораката. Други примери: *конзилиумите* за која било болест се составени од специјалистѝи од повеќе области; *Конзилијарните* мислења за осѝварување на права на надоместоци за неѓа, слеѝило и ѝлувостѝ не ѝ издаваат лекарските конзилиуми на оѝшѝитѝе болници (ЗПЛРМ); *сѝручни*. Понатаму, иако не треба да се допуштаат во јазичната практика, множинските форми на одделни именки од оваа група веќе станале дел од називот на различни институции и документи, па дури и на наставни предмети, а тоа покажува дека не се почитуваат правилата за нивната еднинска употреба: На пример, *буѝетѝи*: Закон за буѝетите; *евиденциѝи*: Закон за евиденции во областа на здравството, Закон за евиденциите во областа на трудот; *комуникациѝи*: Закон за електронски комуникации, Закон за следење на комуникациите, Центар за граѓански комуникации, Агенција за електронски комуникации, Медиуми и комуникации, Комуникации, Бизнис комуникации; *сѝонзорсѝива*: Закон за донации и спонзорства (23.4.) итн. Голем дел од овие множински форми, во зависност од контекстот, може да се однесуваат на множинските форми од првата и втората група. Нивната употреба, исто така, доведува до проблеми при согласувањето, особено кога пред нив се јавува формата *видови* зашто, и во овој случај, во практиката се среќаваат различни примери. Голем дел множински форми од оваа група што во ТРМЈ се дадени како еднински, во Дигиталниот речник се дадени во множинска форма: *ѝерѝетѝи, фѝјаморѓани, ѝерверзиѝи, ѝобарувачки, ѝреноси, руѝини, синоди, склоѝови, ѝензиѝи, ѝеѝнолоѓиѝи, ѝтракѝиорѝи, фереѝиња, филиѓрани*, што може да биде една од причините за нивната употреба. Конечно, треба да се прецизираат множинските форми од оваа група и во ТРМЈ зашто има примери кои создаваат забуна, на пример, *сѝимул* (само еднина) и *сѝимуланс* (еднина), но *сѝимуланси* (множина). Значи, не е јасно постоењето на множинска форма од *сѝимуланс*, но не е и од *сѝимул*. Во однос на множинските форми од четвртата група, може само да се потврди ставот на Конески за тоа дека образувањето на множина од глаголските именки е сосема вообичаено, што е во врска со апстрахирањето од глаголскиот процес, иако се сосема вообичаени и множинските форми од глаголските именки кои се поврзани со глаголскиот процес. Оваа група, претставува потврда за изместувањето што се случува кај глаголската именка. И кај множинските форми од оваа група е присутно колебањето во однос на согласувањето со формата *видови*.

5. Заклучок. Од анализата произлегува следниот заклучок: Употребата на множинските форми на именките од првата и втората група е засведочена уште во годините по кодификацијата на македонскиот јазик, па оттука нивната употреба во наведените значења е вообичаена. Зголемувањето на нивниот број

покажува дека во нивното лексичко значење се развива, како што вели Конески, едно поконкретно значење. Во однос на множинските форми од третата група, треба да се инсистира на нивната единска употреба, а во оваа смисла, улогата на лекторите е неизбежна. Множинските форми од четвртата група само ги покажуваат развојните тенденции на јазикот во однос на глаголската именка.

Abstract

In the Macedonian language monolingual dictionary there are many nouns given in singular form, thus they should not be used in plural form. However, the oral and the written language practice show that these nouns often appear in plural form. Therefore, this paper aims to analyze them regarding their meaning. The population consists of the nouns that should be used only in singular listed in the abovementioned dictionary (2003 – 2014), and the sample represents many of them. The plural forms of these nouns are registered in various electronic sources from 2019. Analysis, synthesis and comparison are the methods used for processing the data and gaining conclusions. The research show that in relation to their meanings, there are several groups of plural forms, such as plural forms that do not express real plural, plural forms that denote types or quantity, plural forms that lean on the meaning of other nouns that have regular plural forms etc.

Литература

- Бојковска Стојка, Минова-Ѓуркова Лилјана, Пандев Димитар, Цветковски Живко. 1998. *Македонски јазик за средното образование*. Скопје: Просветно дело.
- Јанушева Виолета. 2017. *Стандарден македонски јазик*. Битола: Универзитет „Св. Климент Охридски“, Педагошки факултет.
- Конески Блаже. 2004. *Грамајтика на македонскиот лийерајџурен јазик*. Скопје: Просветно дело.
- Толковен речник на македонскиот јазик*. Ред. Кирил Конески, I–VI. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 2003–2014.

Ексерпти

- 2.9.2019: Грчев, М. 27.7. <https://bit.ly/2mmrxk5>; Закон за буџетите. <https://bit.ly/2m30w5b>; И. И. В. 2.9 <http://bit.ly/2wVCleq>; Поповска, А. 25.1. <https://bit.ly/2m1cUT8>; Спинова, А. 20.3. <http://bit.ly/2BxX1bg>; Чакарова, М. 2.5. <https://bit.ly/2kt9qs6>; 28.2. <https://bit.ly/2kLJuIA>; 1.3. <https://bit.ly/2lhjN2O>; 18.3. <https://bit.ly/2muk9U1>; 8.4. <https://bit.ly/2ksKiBM>; 16.4. <https://bit.ly/2msWOGO>; 26.5. <https://bit.ly/2m2COPw>; 9.6. <https://bit.ly/2o9mmF9>; 19.6. <https://bit.ly/2moOkMi>; 21.6. <https://bit.ly/2ksPtI9>; 2.7. <https://bit.ly/2kvUTMr>; 4.7. <http://bit.ly/2oajfgq>; 9.7. <http://bit.ly/2JeQMgU>; 14.7. <http://bit.ly/2BzfKTS>; <https://bit.ly/2mmchnd>; 17.7. <https://bit.ly/2m2ROUx>; 23.7. <http://bit.ly/33X11ks>; 5.8. <https://bit.ly/2mswtEd>; 14.8. <http://bit.ly/31D5gxl>; 27.8. <https://bit.ly/2m1ACyI>; nmd-zdravje.com. <http://bit.ly/31GoAKe>; 7.9. Балабан, 19.8. <https://bit.ly/2kQEP89>; Илијев, Н. 10.2. <http://bit.ly/343SsBO>; Јовановски, М. 19.4. <http://bit.ly/2pinDdL>; 10.2. <http://bit.ly/33VE3aE>; 14.2. <http://bit.ly/31Gy0W8>; 18.3. <http://bit.ly/2N8SaCE>;

15.5. <http://bit.ly/375j6Mp>; 27.5. <http://bit.ly/36av9qz>; 11.6. <http://bit.ly/342pF0o>;
21.6. <http://bit.ly/36dplOv>; 29.6. <http://bit.ly/2Rbd3k9>; 4.7. <https://bit.ly/2mAeBaL>;
2.8. <http://bit.ly/31FiERN>; 9.8. <http://bit.ly/32RIEM2>; 4.9.
<http://bit.ly/368Ev7k>; 24.10.2019: АКРСМ. 27.9. <http://bit.ly/2WbefVg>; Димовска,
А. 11.9. <http://bit.ly/2паеоММ>; Јордановска, М. 3.5. <http://bit.ly/2МКОmZB>;
Михајловска-Василевска, Д. 4.9. <http://bit.ly/2pFSvEZ>; Орданоски, С. 6.6.
<http://bit.ly/2W6OvJO>; 13.1. <http://bit.ly/2NctwBc>; 7.2. <http://bit.ly/2JhiaL5>; 4.3.
<https://bit.ly/2IZxOCe>; 28.4. <http://bit.ly/364HRbJ>; 10.6. <http://bit.ly/2MKSZCO>;
24.6. <http://bit.ly/360RNCU>; 10.9. <http://bit.ly/366jPNh>; 11.9. <http://bit.ly/37k07xU>;
14.9. <http://bit.ly/32Lgb9J>; 29.9. <http://bit.ly/2qJMXKf>; 5.10. <http://bit.ly/2petl0a>;
ЗПЈРМ. <http://bit.ly/2NeeDON>; „Систина“.
<http://bit.ly/2MN7oyr>. 11.11.2019: Ангеловски, С. 14.8. <http://bit.ly/2Q855aE>;
Ѓуровска, Б. 17.4. <https://bit.ly/2lqHR30>; Зеколи, А. 31.10. <http://bit.ly/2QKyneD>;
МО. <http://bit.ly/37fl1iA>; Стефанова, Н. 28.2. <http://bit.ly/33JtTdO>; Стојановска,
М. 2.10. <http://bit.ly/343Uemj>; 1.1. <http://bit.ly/2sz1tpk>; 1.2. <http://bit.ly/2NRk2ge>;
21.2. <https://bit.ly/2kVxDYj>; 27.2. <http://bit.ly/2X4Ejlv>; 28.2. <https://bit.ly/2o3Q0vf>;
22.3. <http://bit.ly/2NawA0E>; 11.4. <http://bit.ly/2KdbJJv>; 7.5. <http://bit.ly/2pvdiLS>;
17.5. <https://bit.ly/2kX8mNq>; 23.5. <http://bit.ly/37x5fOX>; 25.5.
<http://bit.ly/2r3NNBr>; 13.6. <http://bit.ly/2KvVoQh>; 5.8. <http://bit.ly/2Kb0RM2>; 6.8.
<http://bit.ly/34PAROd>; 6.8. <http://bit.ly/2WeRdgg>; 16.8. <http://bit.ly/2sAcOp6>; 30.8.
<http://bit.ly/2Qsis6u>; 3.9. <http://bit.ly/2KckhjK>; Разави, Ш. 13.9.2019.
<http://bit.ly/2NXu2F3>; 16.9. <http://bit.ly/2NFgaP7>; 17.9. <http://bit.ly/31J7II2>; 23.9.
<http://bit.ly/33Q8GIH>; 20.10. <http://bit.ly/2qkkGKk>; 22.10. <http://bit.ly/2Ka77nB>;
1.11. <http://bit.ly/30RZnhf>; 8.11. <http://bit.ly/32OXO2M>; 9.11. <http://bit.ly/33DMh7I>;
20.12.2019: Богоевска, М. 29.9. <http://bit.ly/2TK7kUb>; Влада, 27.6.
<http://bit.ly/3aaeZka>; Ѓорѓиевски, Т., 5.5. <http://bit.ly/2Nyx6H3>; Илковски, Г.
4.11. <http://bit.ly/2TsFXxs>; Младеновска, Д. 30.4. <http://bit.ly/373Nas3>;
Национална агенција. <http://bit.ly/2QognYM>; Р. Е. 4.12. <http://bit.ly/2R0I2iQ>;
Општина Велес. <http://bit.ly/2tpbGVr>; Таневски, В. 21.10. <http://bit.ly/375MWRb>;
Трајковска-Јакимовска, М. 26.9. <http://bit.ly/30yCNdl>; 20.1. <http://bit.ly/2TCbqNS>;
24.1. <http://bit.ly/2MFfSae>; 26.1. <http://bit.ly/38ngUA3>; 29.1. <http://bit.ly/2SRdlxH>;
7.2. <http://bit.ly/2tABOWT>; 20.3. <http://bit.ly/2uTPV0C>; 29.3. <http://bit.ly/39Cy6Dh>;
12.4. <http://bit.ly/2TtuUUU>; 23.4. <http://bit.ly/2tCUAUz>; 18.5.
<http://bit.ly/2Q5pU6B>; 29.5. <http://bit.ly/2uf9vnd>; 18.7. <http://bit.ly/363cUnI>; 22.7.
<http://bit.ly/2SLSmfV>; 2.9. <http://bit.ly/2RbObbR>; 5.9. <http://bit.ly/36hnebl>; 25.9.
<http://bit.ly/2TxZTPH>; 1.10. <http://bit.ly/3aobbMd>; 1.10. <http://bit.ly/374gmPm>;
2.10. <http://bit.ly/2QAK5tF>; 20.10.20 <http://bit.ly/3ayX2ft>; 16.11.
<http://bit.ly/38kBzou>; 16.11. <http://bit.ly/2CQRcgg>; 19.11. <http://bit.ly/39BHud>;
27.11. <http://bit.ly/2uhMDEa>; 12.12. <http://bit.ly/38ukaQV>;
19.12. <http://bit.ly/3avC1IX>; 20.12. <http://bit.ly/2sN9oQ5>.